

УДК 378.046.011.3-052-021.64:376-056.264]:303.62:355.4
DOI 10.31494/2412-9208-2022-1-2-244-251

POLLING OF STUDENTS OF EDUCATIONAL AND PROFESSIONAL PROGRAM OF «SPEECH THERAPY. SPECIAL PSYCHOLOGY» IN CONDITIONS OF THE STATE OF A WAR

ОПИТУВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «ЛОГОПЕДІЯ. СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ» В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Hanna LOPATINA,
Candidate of Pedagogical
Sciences, Associate Professor

Ганна ЛОПАТИНА,
кандидат педагогічних наук, доцент

lopatina.hanna29@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3920-6853>

*Berdiansk State Pedagogical
University,
✉ 4, Schmidt st., Berdiansk,
Zaporizhzhia region, 71100*

*Бердянський державний
педагогічний університет,
✉ вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ,
Запорізька обл., 71100*

*Original manuscript received: August 16, 2022
Revised manuscript accepted: September 02, 2022*

ABSTRACT

In connection with many unforeseen changes caused by military events in Ukraine: the occupation of the city of Berdyansk by the Russian military; the temporary transfer of the BSPU to the city of Zaporizhzhia to the territory controlled by Ukraine; due to the forced leave of teachers and others, the content of the internal system of ensuring the quality of education at the educational and professional program «Speech Therapy. Special psychology» of the first (bachelor's) level of HE.

The article is about polling of students of educational and professional program of «Speech therapy. Special psychology» in BSPU in the conditions of the state of a war. The author of the article developed, researched and characterized the content of the questionnaires «Learning in the educational and professional program «Speech therapy. Special psychology» in the conditions of martial law», «Evaluation of the procedure of organization and conduct of the final certification using information and communication technologies in the conditions of martial law» for applicants of HE in the specialty 016 Special education. 228 persons among the student of specialty 016 Special education participated in these two polls. Based on the results of polls of students of educational and professional program «Speech therapy. Special psychology» which was conducted the workgroup of the program developed and implemented the steps to improve an organisation and content of educational process at the educational and professional program in the conditions of the state of a war. This contributed to the improvement of the organization and content of the educational process at the educational and professional program «Speech Therapy. Special psychology» in the conditions of martial law, establishment of an effective educational process, preservation of the contingent of applicants for HE in this specialty, and also made it possible to work out certain mechanisms of work in unpredictable situations, in particular, such as war.

Key words: *rolling, students, educational process, the state of a war.*

Вступ. Внутрішня система забезпечення якості українських закладів вищої освіти базується на стандартах і рекомендаціях забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG 2015). Процеси забезпечення якості освіти в Бердянському державному педагогічному університеті (БДПУ) відбуваються зокрема й через регулярну участь в опитуваннях академічного, адміністративного персоналу, керівництва на рівні університету, факультету та кафедри, студентів, зовнішніх зацікавлених сторін (роботодавців, випускників), про що зазначено в Положенні про внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності Бердянського державного педагогічного університету (2019) [1].

Окрім загальноуніверситетських опитувань, робочою групою освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Логопедія. Спеціальна психологія» (ОПП) було створено внутрішню систему забезпечення якості на ОПП, а саме: систематично проводились опитування «Оцінювання змісту освітньо-професійної програми «Логопедія. Спеціальна психологія» першого (бакалаврського) рівня», «Оцінювання студентами якості освітнього процесу на освітньо-професійній програмі «Логопедія. Спеціальна психологія» першого (бакалаврського) рівня», «Анкета випускника спеціальності 016 Спеціальна освіта Бердянського державного педагогічного університету», «Оцінювання взаємодії «викладач-студент» для здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми «Логопедія. Спеціальна психологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти», «Оцінювання якості освітньо-професійної програми «Логопедія. Спеціальна психологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та самооцінювання викладача», «Анкета роботодавця», «Академічна доброчесність: комунікація зі здобувачами вищої освіти» тощо (<https://bdpu.org.ua/faculties/fdssso/structure-fdssso/kaf-psychology/vnutrishnie-zabezpechennia-iaosti-osvity-anketuvannia/anketuvannia-opp-pershoho-bakalavrskoho-rivnia-vyshchoi-osvity/>).

Робочою групою ОПП були визначені строки проведення анкетувань стейкхолдерів та аналізу результатів. Проте воєнні дії, розпочаті російською федерацією 24 лютого 2022 року на території України, тимчасова окупація міста Бердянська та переміщення БДПУ до м. Запоріжжя змінили акценти змісту та термінів опитувань здобувачів вищої освіти.

Зокрема в цій статті йдеться про зміст опитувань здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Логопедія. Спеціальна психологія» БДПУ, які були проведені робочою групою ОП в поточному літньому семестрі в умовах воєнного стану. Основна мета дослідження – на основі результатів опитування здобувачів вищої освіти проаналізувати умови та можливості для здійснення якісного освітнього процесу на ОПП «Логопедія. Спеціальна психологія» в умовах війни.

Методи та методики дослідження. Задля реалізації права студентів на доступ до вищої освіти, а також забезпечення сталості та безперервності освіти після вимушених канікул у БДПУ було відновлено освітній процес. Наше дослідження проводилось у травні-червні 2022

року й безпосередньо стосувалось емпіричного досвіду автора статті та його учасників – здобувачів вищої освіти ОПП «Логопедія. Спеціальна психологія», які мали технічну можливість брати участь в опитуванні, надали згоду на участь та обробку персональних даних.

Відзначимо, що збір оперативної інформації значно обмежувався через значні проблеми зі зв'язком на тимчасово окупованих територіях та особливість контингенту здобувачів вищої освіти ОПП.

На початок травня 2022 року на ОПП навчалось 396 здобувачів вищої освіти (114 – на денній та 282 на заочній формі навчання).

Оскільки ми досліджували організацію та зміст освітнього процесу на ОПП в умовах воєнного стану, робочою групою ОПП було створено новий зміст анкети «*Навчання на ОПП «Логопедія. Спеціальна психологія» (спеціальність 016.01 Спеціальна освіта (логопедія)) в умовах воєнного стану*», а також анкету «*Оцінка процедури організації та проведення підсумкової атестації з використанням інформаційно-комунікаційних технологій в умовах воєнного стану*».

Опитування були проведені відкрито за допомогою додатку Google Forms. На основі отриманих анкетних даних та спостережень під час безпосередньої взаємодії зі здобувачами вищої освіти аналізували, робили висновки щодо поточного стану, коригували дії, оцінювали ефективність прийнятих рішень та проведених заходів, розробляли дієві кроки задля покращення організації та змісту освітнього процесу на ОПП в умовах воєнного стану.

Аналіз отриманих даних сприяв швидкому реагуванню робочої групи ОПП на поточні проблеми та виклики, призвів до певних дискусій у робочій групі та розробки дієвих кроків щодо покращення організації та змісту освітнього процесу на ОПП з урахуванням воєнного стану.

Результати та дискусії. У травні 2022 року представникам із числа здобувачів вищої освіти було запропоновано пройти опитування стосовно навчання на ОП «Логопедія. Спеціальна психологія» (спеціальність 016.01 Спеціальна освіта (логопедія)) в умовах воєнного стану» https://docs.google.com/forms/d/11o6qtszR5v_drR1ddswjHq3SH3ReXovwIA8tKsAecLQ/edit.

Мета опитування: отримати інформацію про поточний психоемоційний стан та місце їх перебування, а також відгуки від здобувачів вищої освіти стосовно змісту та організації освітнього процесу на ОПП «Логопедія. Спеціальна психологія» в умовах воєнного стану.

В опитуванні взяли участь 178 осіб із числа здобувачів вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта, з яких 43,8% (78) 4 курсу, 27,5% (49) – 3 курсу, 14% (25) – 2 курсу та 14,6% (26) – 1 курсу денної (33,1% (59)) та 119 (66,9%) заочної форм навчання.

На момент проведення опитування 56,2% (100) респондентів знаходились на території України, віддаленій від активних бойових дій; 12,4% (22) – на території України, де відбуваються активні бойові дії; 16,3% (29) – на тимчасово окупованій території та 15,2% (27) перебували за кордоном.

Нам необхідно було розуміти поточне місце перебування здобувачів вищої освіти, адже від того, де вони наразі знаходяться, залежить якість та частота зв'язку з ними, психоемоційний стан, можливість надавати необхідну допомогу. Тож запитання анкети сформулювали таким чином: «Скільки разів за час війни Ви змінювали своє місце перебування?» 55,1% (98) відповіли – жодного разу, 21,9% (39) – 1 раз, 11,2% (20) – 2 рази, 9% (16) – 3 рази, 1,7% (3) – 4 рази, 1,1% (2) – 5 і більше разів.

На наступне запитання анкети «Чи потребуєте Ви психологічної підтримки або іншої допомоги?» 88,2% (157) опитаних відповіли – ні, 11,8% (21) – так. Звичайно, ми розуміли, що підтримка 24/7 є важливою для здобувачів вищої освіти як денної, так і заочної форми навчання, тому куратори груп і викладачі кафедри повсякчас моніторили психологічний стан, актуальне місце перебування, потребу в одязі, продуктах харчування здобувачів тощо. Позитивним було те, що в університеті без зупину продовжувала функціонувати психолого-консультативна лабораторія та на часі стали відновлення засідань психологічного клубу кафедри прикладної психології та логопедії.

На запитання анкети «Чи змінилось Ваше ставлення до навчання в умовах воєнного стану?» 11,8% (21) опитаних зазначили, що їх інтерес до навчання підвищився; 37,1% (66) – знизився, 11,8% (21) – не змінився. Ймовірно, що зниження інтересу до навчання є результатом переживань, стресу, вигорання через події, що відбуваються в країні, або через проблеми з технічним забезпеченням та зв'язком.

Так, на момент заповнення анкети 33,7% (60) опитаних зазначили, що мали якісне інтернет-з'єднання; 48,3% (86) не мали стабільного інтернет-зв'язку; 22,5% (40) мали лише мобільний зв'язок.

На запитання «Чи маєте Ви зараз доступ до власного ноутбуку/комп'ютера?» 68% (121) респондентів зазначили: «Так, маю»; 32% (57) – «Ні, не маю». Звісно, що за допомогою лише мобільного телефону без стабільного інтернету складно виходити на зв'язок за розкладом, вчасно виконувати всі завдання самостійної та індивідуальної роботи, писати наукову роботу, що було підтверджено наступними відповідями на запитання анкети.

На запитання анкети «Чи берете Ви участь у навчальних заняттях у синхронному форматі, передбачених розкладом ЗВО?» отримали такі відповіді респондентів: 61,8% (110) – так, я беру участь у заняттях за розкладом, 2,2% (4) – не бачу сенсу працювати в синхронному форматі; 36% (64) – ні, я не можу брати участь у заняттях у синхронному форматі. Натомість на запитання «Чи зручний для Вас формат занять асинхронного навчання?» 77% (137) респондентів відповіли – так; 6,7% (12) – не бачу сенсу працювати асинхронно, 16,3% (29) відповіли, що це незручний для них формат роботи.

Далі ми дізнавались у респондентів, «Які наразі є перепони для Вашого навчання?». 20,8% (37) опитаних дали відповідь, що це їх психологічний стан; ще 59,6% (106), – проблеми технічного характеру,

зокрема відсутність інтернету або мобільного зв'язку, комп'ютера; ще 38,8% (69) не уточнили, які саме перепони.

Наступне запитання анкети було таке: «За допомогою яких засобів цифрової комунікації відбувається взаємодія з викладачами?». Відповіді розподілені таким чином: 49,4% (88) респондентів відповіли Moodle, 87,1% (155) – Zoom, 78,1% (139) – групи в Telegram, Viber; 2,8% (5) – Youtube, що загалом не суперечить Положенню про організацію освітнього процесу в БДПУ.

На запитання анкети «Чи маєте Ви доступ до матеріалів, необхідних для ефективного навчання?» 78,7% (140) опитаних відповіли, що мають всі необхідні для навчання матеріали, 12,9% (23) – не мають доступу до матеріалів курсу, 8,4% (15) – не мають необхідних їм матеріалів.

Наступне запитання анкети «Якщо Ви зараз навчаєтесь на 2, 3 курсі, то чи маєте можливість працювати над курсовою роботою?». Відповіді розподілені таким чином: 53,9% (96) опитаних не є студентами 2-3 курсів; 20,8% (37) зазначили, що мають певні з цим труднощі; 9,6% (17) зазначили, що не можуть писати курсову роботу, 15,7% (28) – що можуть працювати над курсовою роботою.

Наступне запитання анкети «Чи знаєте Ви про пропозиції українських закладів вищої освіти щодо студентської академічної мобільності та безкоштовного вивчення певних курсів?». Нас здивував той факт, що 73,6% (131) опитаних відповіли, що про таку можливість не знали, адже кураторами груп, викладачами на парах, на старостатах цю інформацію повідомлялась; 21,3% (38) опитаних відповіли, що знали та планують брати участь у академічній мобільності; 5,1% (9) – знають і вже беруть участь у академічній мобільності. Лише 6 здобувачів вищої освіти цієї ОПП скористались можливістю внутрішньої академічної мобільності.

Останні два запитання анкети були відкритого характеру. Зокрема, нас цікавило «Чого, на Вашу думку, не вистачає наразі в організації та змісті навчання на ОП в порівнянні з мирним довоєнним часом?». Отримали на це запитання 69 відповідей, серед яких такі: якісного зв'язку – 20,3% (14); емоційної стабільності – 18,8% (13); спілкування оффлайн – 13% (9); перемоги – 14,5% (10); всього достатньо – 26,1% (18); не знаю – 7,3% (5). Звісно, проблеми зі зв'язком, особливо на окупованих територіях, певним чином сприяли змінам настроїв здобувачів вищої освіти. Особливо в ситуаціях, коли подекуди тижнями були постійні перебої зі зв'язком: повністю відсутній мобільний зв'язок, переставали надавати свої послуги інтернет провайдери і потрібно було шукати нових та місця, де є зв'язок, що унеможливило повноцінну взаємодію та комунікацію між учасниками освітнього процесу.

На останнє запитання «Які Ваші думки і пропозиції щодо організації навчання в поточних умовах?» отримали 66 відповідей, серед яких такі: все влаштовує – 28,8% (19); зменшити обсяг навантаження і завдань – 22,7% (15); не знаю – 16,7% (11); скорішої перемоги – 12,1% (8); не вистачає «живого» спілкування – 10,6% (7); допомога і підтримка – 6,1% (4); інтегруватись у ЄПВО – 3% (2). Дійсно, такий розподіл відповідей не

здивував членів робочої групи, адже під час безпосереднього спілкування зі здобувачами вищої освіти на парах неодноразово наголошували, що в ці складні часи наші формальні (під час лекцій і практичних занять) та неформальні (діалоги індивідуальні та з групою) зустрічі, різноманітні виховні заходи є надзвичайно потрібні всім та на часі. Пропозиція зменшення кількості завдань і навантаження, звичайно, потребувала більш детального аналізу, адже ми спеціально не вивчали, здобувачі з яким рівнем успішності надали таку відповідь, але взяли це до уваги.

У червні 2022 року здобувачам 4 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти робочою групою ОПП «Логопедія. Спеціальна психологія» було запропоновано пройти опитування «Оцінка процедури організації та проведення підсумкової атестації з використанням інформаційно-комунікаційних технологій в умовах воєнного стану» <https://docs.google.com/forms/d/1h1hLPluKi2t4Adk6hnE8ft0HHhw4-qUjW3kD7SmXqL8/edit>.

Мета: оцінити процедуру організації та проведення підсумкової атестації з використанням інформаційно-комунікаційних технологій в умовах воєнного стану.

В опитуванні взяли участь 50 осіб із числа випускних груп спеціальності 016 Спеціальна освіта, що становить 57% від усіх учасників підсумкової атестації (88).

Так, на момент складання підсумкової атестації 52% (26) опитаних респондентів знаходились на території України, віддаленій від активних бойових дій; 16% (8) – на території України, де відбуваються активні бойові дії; 10% (5) – на тимчасово окупованій території та 22% (11) перебували за кордоном.

На момент складання підсумкової атестації 38% (19) опитаних зазначили, що мали якісне інтернет-з'єднання; 50% (25) не мали стабільного інтернет-зв'язку; 12% (6) мали лише мобільний зв'язок.

На консультації перед процедурою підсумкової атестації, спеціально організованої екзаменаційною комісією, були присутні 84% (42) респондентів; 16% (8) не були або не мали можливості доєднатись. Однак у створених для чотирьох академічних груп Viber-групах ми дублювали всю поточну актуальну інформацію, запрошено із посиланням на відеоконференцію в Zoom, оцінки за екзамен тощо.

На організаційній консультації всі здобувачі освіти були заздалегідь попереджені про процедуру відеофіксації, автентифікації під час підсумкової атестації, а екзаменаційною комісією дотримано процедуру з усіма студентами. Це підтверджено 100% відповідей в анкеті.

На запитання анкети «Чи було екзаменаційною комісією застосовано індивідуальний підхід до студентів, зважаючи на різні технічні умови для складання екзамену під час дії воєнного стану? Чи було забезпечено можливість повторного підключення або складання екзамену за допомогою телефонного дзвінка за умови відеозапису тощо?» 98% (49) надали позитивну відповідь, 2% (1) – негативну.

Наступне запитання «Оцініть, будь ласка, рівень організації та проведення екзаменаційною комісією процедури підсумкової атестації в умовах воєнного стану від 1 до 5, де 5 – найвищий бал» показало 5 – найвищий бал – 78% (39) та 4 – 22% (11).

На запитання «Які Ваші думки і пропозиції щодо процедури організації та проведення підсумкової атестації в умовах воєнного стану?» робоча група ОПП отримала такі відповіді (авторська стилістика збережена): «Все добре організовано!; організація та проведення атестації пройшло на високому рівні; дуже дякую за можливість проведення екзамену, за організацію екзамену і терпіння викладачів; організація була виконана на 100%. Дуже дякую!; дякуючи нашим педагогам, усе пройшло виключно позитивно і професійно!; викладачі БДПУ – молодці!! Доклали максимум зусиль для організації та проведення підсумкової атестації в умовах воєнного стану; процедура організації за високому рівні. Дякую вам, шановні педагоги. Миру всім!; дуже вдячна за можливість скласти державний іспит, не виїжджаючи з окупованої території через бойові дії; Дякуємо нашим викладачам за постійну підтримку! Все буде Україна!; дякувати Богові і всім викладачам – молодці, знайшли способи подолання проблем зі зв'язком, і підтримка – морально – найкраща; було враховано різні технічні моменти підключення та застосовано індивідуальний підхід до кожного здобувача освіти. Дякуємо за розуміння!; дякуємо за розуміння! Молодці, дуже добре все організували!; зроблено все, що було можливо, щоб студенти мали змогу приступити до іспиту; дуже дякую за організацію; дякую всім викладачам за належний рівень. Формат та організація ПА – на найвищому рівні!; дякую нашим викладачам за турботу та індивідуальне ставлення до кожного студента; тільки слова подяки всім, хто був в екзаменаційній комісії. Я дуже хочу до вас у магістратуру!; все чудово організовано, по-іншому проводити підсумкову атестацію у воєнний час неможливо!!!; все було організовано дуже добре!; дякую за організацію! Ви – найкращі!!!».

Висновки. На основі безпосередньої взаємодії зі здобувачами вищої освіти освітньо-професійної програми «Логопедія. Спеціальна психологія» та результатів проведених робочою групою програм опитувань було проаналізовано умови та можливості для здійснення якісного освітнього процесу на ОПП «Логопедія. Спеціальна психологія» в умовах війни. Це сприяло покращенню організації та змісту освітнього процесу на ОПП в умовах воєнного стану, налагодженню ефективного освітнього процесу, збереженню контингенту здобувачів вищої освіти цієї спеціальності, а також дозволило напрацювати певні механізми роботи в непередбачуваних ситуаціях, зокрема таких, як війна.

Література

1. Внутрішня система забезпечення якості освітньої діяльності Бердянського державного педагогічного університету. URL : https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/VSZYaO_BSPU_2019.pdf (дата звернення: 10.08.2022).

References

1. Polozhennya (2019) *Vnutrishnya systema zabezpechennya yakosti osvithnoyi diyalnosti Berdianskogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu* [The internal system of ensuring the quality of educational activities of Berdyansk State Pedagogical University]. Available at : https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/VSZYaO_BSPU_2019.pdf. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У зв'язку з багатьма непередбаченими змінами, спричиненими воєнними подіями в Україні (окупацією міста Бердянська російськими військовими; тимчасовим переміщенням Бердянського державного педагогічного університету в місто Запоріжжя на територію, підконтрольну Україні; вимушеною відпусткою викладачів та іншим), було дещо оновлено зміст внутрішньої системи забезпечення якості освіти на освітньо-професійній програмі «Логопедія. Спеціальна психологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. У статті йдеться про проведені опитування здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Логопедія. Спеціальна психологія» в Бердянському державному педагогічному університеті в час війни. Автором статті було розроблено, досліджено та схарактеризовано зміст анкет «Навчання на освітньо-професійній програмі «Логопедія. Спеціальна психологія» в умовах воєнного стану», «Оцінка процедури організації та проведення підсумкової атестації з використанням інформаційно-комунікаційних технологій в умовах воєнного стану» для здобувачів вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта. У цих двох опитуваннях взяли участь 228 осіб із числа здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта Бердянського державного педагогічного університету. На основі результатів проведених опитувань здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми «Логопедія. Спеціальна психологія» робочою групою програми було проаналізовано умови та можливості для здійснення якісного освітнього процесу на освітньо-професійній програмі в умовах війни. Це сприяло покращенню організації та змісту освітнього процесу на освітньо-професійній програмі «Логопедія. Спеціальна психологія» в умовах воєнного стану, налагодженню ефективного освітнього процесу, збереженню контингенту здобувачів вищої освіти цієї спеціальності, а також дозволило напрацювати певні механізми роботи в непередбачуваних ситуаціях, зокрема таких, як війна.

Ключові слова: опитування, здобувачі вищої освіти, освітній процес, воєнний стан.